INFORMATIEFICHES

Analyse van de bestaande toestand

per fort/schans en relevante omgeving

d.d. 2011

FORTEN GORDELS

Provincie Antwerpen

© provincie Antwerpen - Vilda, Yves Adams

INFORMATIEFICHES FORTEN EN SCHANSEN

De forten en schansen

Analyse per fort / schans en relevante omgeving

1 Deelruimte Brialmontgordel
2 Deelruimte Antitankgracht
3 Deelruimte Zuidelijke Flank
4 Deelruimte Westelijke Flank
5 Deelruimte Linkerscheldeoever
6 Deelruimte Scheldeforten

1 Deelruimte Brialmontgordel

Fort Merksem

Adres:
Fortsteenweg z.n., Merksem

Eigendom:
Stad Antwerpen

Contact:
Maike Cuypers – maike.cuypers@stad.Antwerpen.be (patrimoniumbeheer Antwerpen)

Status:
/

Beheerovereenkomst:
/

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Deel van uitbreiding van de Brialmontfortengordel in noordelijke richting. Het voorziene inundatiegebied was onvoldoende om de noordelijke havenuitbreiding te verdedigen. Daarom werd op het hoger gelegen "Merkems Plateau' dit fort gebouwd ten noordoosten van het stadscentrum.

Periode, ontwikkeling:
Gebouwd 1871-1882. Sluitsteen vermeldt abusievelijk 1876. In 1911-1912 versterkt met ongewapend beton.

Primaire relatie/acces:
Het fort wordt ontsloten via de Fortsteenweg die aftakt van de oudere Bredabaan. Het fort kon deze weg, een belangrijke toegangsweg over het Merkems Plateau, onder vuur houden.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Aan de noordkant ligt het verkeersknooppunt Kleine Bareel in de A1. Verder liggen rond het fort woonbuurten met villa's, aan de zuid- en westkant is nog open gebied aanwezig. Hoewel de brug van de E19 een belangrijke overgang vormt, met verderop een markante splitsing van de Bredabaan met de Kapelsesteenweg, is het fort hier totaal niet herkenbaar. De Bredabaan heeft ter hoogte van dit knooppunt een belangrijke concentratie van groothandelszaken. De zichtbaarheid van het fort van op de Bredabaan wordt hierdoor gehinderd.

Bebouwing:
Bakstenen fort, op omgracht stervormig forteiland waarvoor het ontwerp van de Brialmontforten als voorbeeld heeft gediend.
Het forteiland heeft één toegang. Reduit ligt in het midden van het forteiland, de toegangspoterne is daarvoor verlengd. Het reduit is opgebouwd uit twee gedeelten, ieder met een binnenplaats. De hoofdcaponniere is versterkt met ongewapend beton.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Het reduit van fort Merksem is heel opvallend van vorm. Het bestaat uit twee haaks op elkaar staande delen, ieder met een natte gracht rondom.
Om het fort niet onbeschadigd in handen van de Duitsers te laten vallen blies het Belgische leger op 9 oktober 1914 vlak voor de val van Antwerpen het hoofd van het reduit op.

Gaafheid, huidige staat:
De fortgracht is geheel intact. Het reduit is in 1914 deels opgeblazen, het is nu een steenmassa. De reduitgrachten zijn gedempt.
De wallen zijn gedeeltelijk afgegraven. Het noordelijk hoofdfront en de oostwal hielden profiel en aanplantingen.
Noord hoofdfront en oostwal hielden profiel en aanplantingen.

Transformaties:
Aanleg sportterreinen ter plaatse van hoofdwal aan zuid- en westzijde.
De grote caponnière is omgevormd tot een commandopost van de Zeemacht.
Een van de grote loodsen uit 1909 wordt als recreatiecomplex gebruikt.

Info:
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/11505
Robert van Gils, Vesting Antwerpen Deel 1, Bakstenen Schoonheid 1830-1885, Erpe 1997
www. fortenvanbelgie.be

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Dit fort is het meest noordelijke fort van de binnenste fortengordel rond Antwerpen.
In het noordoosten sluit het fort aan bij een uitgestrekt bosgebied maar heeft de E19-autosnelweg een belangrijke barrièrewerking en in het oosten geldt dit eveneens – doch in mindere mate – voor de N1 (Bredabaan). In het westen en zuiden grenst het fort aan enkele volkstuinen, graslanden, sportterreinen en de begraafplaats van Merksem.
Verder (noord)oostelijk liggen enkele grote bos- en parkgebieden (zoals het domein Vordenstein, het domein Amerloo en het domein Van Havre).

Gebruik:
Het domein vormt een waardevol parkgebied voor de omgeving en wordt vandaag gebruikt door plaatselijke jeugd- en sportverenigingen. Deze verenigingen zijn gevestigd in originele gebouwen of nieuw geplaatste loodsen. Verder heeft ook de afdeling recreatie van de stad Antwerpen een zetel in het fort en is een kleine speeltuin aangelegd in de groene ruimte van het domein. Het is stedelijk patrimonium.
Bestemming gewestplan: gebied voor dagrecreatie (0401) en parkgebied (0500).

Toegankelijkheid:
Door de nabijheid van de E19 en de Bredabaan is de autobereikbaarheid van het fort verzekerd. De Bredabaan wordt bediend door een streekbuslijn met een halte aan het fort, met name aan de Fortsteenweg, op dezelfde locatie waar de nieuwe tramterminus werd aangelegd. Een betonnen baan loopt rond de loodsen en fortgebouwen. Een parking is voorzien ter hoogte van de inkom aan de Fort II-straat.

Rondgang:
Zowel aan de binnenzijde als aan de buitenzijde van de fortgracht is een rondgang mogelijk.

Vegetaties:
- Bos: een groot deel van het fortdomein bestaat uit zuur eikenbos
- Grasland: zeer soortenarme, vaak tijdelijke en ingezaaide graslanden
- Fortgracht: eutrofe plas met natuurlijke oevers Opp.: 5 ha
- Bijz. soorten: /

Vleermuizen:
Voor zover bekend overwinteren enkel in het berghok van de scouts en in enkele geschutsposten vleermuizen (Watervleermuis, Baard/Brandts vleermuis, Grootoorvleermuis). De gracht is een druk bezette foerageerplaats voor minstens 6 soorten, waaronder de Kleine dwergvleermuis.

Overige fauna:
Houtsnip op fortwallen, gracht: Fuut, diverse eenden (o.a. Tafeleend), ...

Ecologische waardering:
Vindplaats van de zeldzame Blauwvoetstekelzwam.

Knelpunten:
/

Gewestplan

Luchtfoto

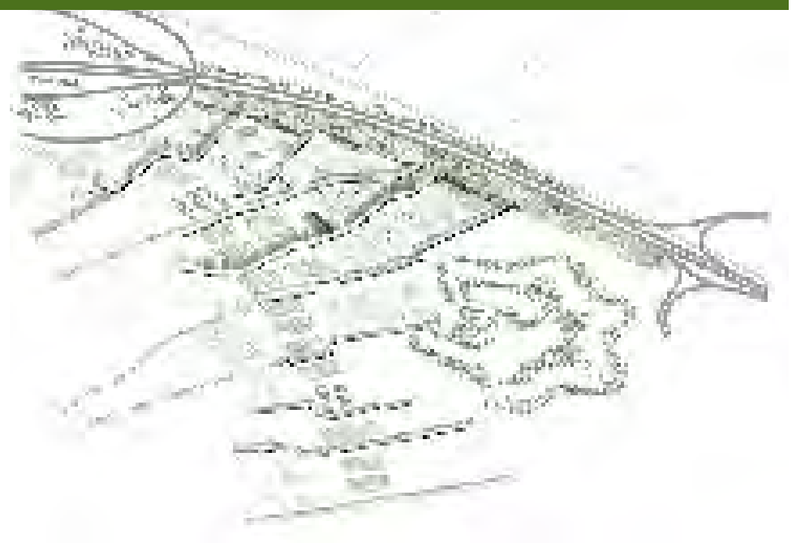

Huidig wensbeeld

Figuur : Bestaande toestand

Open oproep 1612 voor het laaglandpark in Merksem
Het door Bureau Bas Smets in opmaak zijnde ontwerp voor het Laaglandpark in Merksem combineert natuurontwikkeling en recreatief, economisch, openbaar en privatief gebruik.
Het projectgebied ligt ten noorden van Merksem en bevat de site van het Fort van Merksem. Het studiegebied begint aan het Fort van Merksem en loopt langs beide zijden van de infrastructuurbundel van spoor- en snelweg in westelijke en zuidelijke richting langs de E19 tot aan het Albertkanaal. Totale oppervlakte studiegebied: 592 ha.
Het Laaglandpark gaat niet over het ontwerpen van een park, maar wel van een parkstructuur om het landschap in te zetten om de open ruimte te structureren. Door het maken van een landschappelijke casco die aantakt op de bestaande structuur van het landschap combineert men een minimale grond-inname met een maximaal effect. Deze structuur van grachten, dijken en lijnaanplantingen vergroot enerzijds de leesbaarheid van de open ruimte en verbetert anderzijds de leefbaarheid ervan.

Luchtfoto

Fort 2

Adres:
Fort II straat 41, Wommelgem

Eigendom:
Sinds 1977 eigendom van de gemeente Wommelgem

Contact:
Nathalie.vantassel@wommelgem.be (03-355 12 57)

Status:
Beschermd monument, object nr. OA000020.
(alle oude gebouwen, grachten en omwallingen)

Beheerovereenkomst:
Overeenkomst inzake onderhoud buitenfort (excl. reduit) werkgroep "Fortvrienden".

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Deel van de gordel van acht Brialmontforten; het fort ligt oostelijk van het stadscentrum.

Periode, ontwikkeling:
Aanleg en bouw 1860 - 1864. Rond 1875 werd een officierengebouw en een aantal holtraversen op de wallen toegevoegd. Delen van het fort werden in 1909-1911 versterkt met beton en er werden twee pantserkoepels en een flankeringsbatterij gebouwd. Bijkomend werden extra hangars gebouwd, tijdens het Interbellum, WO2, 50-er jaren.

Primaire relatie/acces:
De (voormalige) Krijgsbaan verbindt het fort met de andere forten van deze gordel. Koppelstuk tussen fort en Krijgsbaan: de Fort II straat.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Het fort, als zodanig duidelijk herkenbaar, ligt op de overgang van stedelijk woongebied naar min of meer open stadsrandgebied. Dit gaat aan de oostkant over in de bebouwde kom van Wommelgem. Van op de R11 is het fort nauwelijks herkenbaar, ondanks een rechtstreekse aansluiting op de weg. In het oosten vormt het fort een baken op korte afstand. Het oostelijk gelegen centrum van Wommelgem, dat door dit open landschap van het fort gescheiden wordt, heeft in de randen een duidelijk zicht op het fort.

Bebouwing:
Fort 2 is een Brialmontfort, gebouwd in baksteen met details in natuursteen. Op het hoofdfrontgebouw o.a. een monogram van koning Leopold I. De linker lage batterij is opvallend goed bewaard, met oorspronkelijke wal en poterne.
Te zien zijn originele aanduidingen voor afvuren projectielen, Duitse muurschilderingen en gewelfhaken voor het geschut in de kanonkelders; in de linker halve caponnière een historische reconstructie van een kazematkanon.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Op hoofdfront en zijwallen werden de aarden borstweringen geëffend naar de garcht toe. Fort 2 is het enige Brialmontfort waar op het nog aanwezige glacis ter hoogte van de capponières een groot deel van het strategische bos bewaard is gebleven (nu twee bospercelen gescheiden door open ruimte). De bedekte weg loopt nog volledig rond het fort.

Gaafheid, huidige staat:
Aan de westkant is een klein deel van de gracht gedempt.
Het reduit, waarvan het geschutsplatform nog intact is, is verbouwd (zie transformaties). Al de andere bebouwing is vrij origineel.
Het reduit en hoofdfrontgebouw dat intensief in gebruik is, wordt door de gebruikers goed onderhouden.

Transformaties:
Enkele delen van het fort zijn veranderd en/of gesloopt om plaats te maken voor sportterreinen en parkeerterreinen; ook het noordwestelijk deel van de gracht is daarvoor gedempt. Het aanzicht van het reduit is deels veranderd door de gedeeltelijke overdekking van de droge gracht, de aanleg van een binnentuin. Bijkomend is het reduit intensief in gebruik door diverse organisaties/ verenigingen.

Info:
http://www.simonstevin.org/fort_2.html
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/87764

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Fort 2 ligt nabij het centrum van Wommelgem dat deel uitmaakt van de verstedelijkte vinger van Deurne zuid– Borsbeek. Het fort sluit in het westen direct aan op de woonkern van Borsbeek. Net ten oosten van het fort is er een beperkte open ruimte aanwezig die in het oosten wordt begrensd door de woonkern van Wommelgem. In deze open ruimte die grotendeels in gebruik is als landbouwgronden, is er echter vrij veel bewoning en verschillende straten aanwezig: natuurwaarden zijn gering. Een belangrijke landschappelijke verbinding is er ten noorden van het fort naar de vallei van het Groot Schijn waar verschillende grotere groenzones als onder meer het Rivierenhof en het Wijnegempark zijn gelegen. Dit valleigebied sluit verder in oostelijke richting aan op het Albertkanaal en de (verkavelde) bossen van Schilde. De E34 op 600 meter ten noorden van het fort vormt een barrière tussen het fort en het valleigebied.

Gebruik:
Bestemming gewestplan: parkgebied (0500).
Fort 2 is geselecteerd als habitatrichtlijngebied. Het fort is eigendom van de gemeente Wommelgem en is op het gewestplan ingekleurd als parkgebied. Vandaag wordt het fort gebruikt voor sportactiviteiten met een sportveld thv de rechterkeelwal (bijkomend is begin 2012 de aanleg van een Finse piste rondom het fort voorzien). Ook speelt het fort een zeer belangrijke rol voor het socio-cultureel verenigingsleven van de gemeente. Er zijn vele verenigingen gevestigd in zowel het reduit, hoofdfrontgebouw als enkele hangars. Het fort beschikt over enkele musea, waaronder 19e eeuws geschut, V-wapens, musea WO1 en 2, een provinciaal politiemuseum en regelmatig worden historische wandelingen ingericht.

Toegankelijkheid:
De autobereikbaarheid van het fort wordt zowel op regionale als bovenlokale schaal verzekerd door de nabijheid van de E313 en de Herentalsebaan en de aansluiting op de R11. Niet ver van het fort, aan het kruispunt van de Herentalsebaan en de Manebrugstraat is een tramterminus voorzien met een aansluiting naar het zuidstation, een streekbuslijn heeft een halte aan de Fort II straat. Het fort wordt in het westen omsloten door wijken van halfopen tot open bebouwing. De oostelijke grens wordt gevormd met een klein openruimtegebied met landbouw en serrebouw.
Het buitenfort is niet vrij toegankelijk.

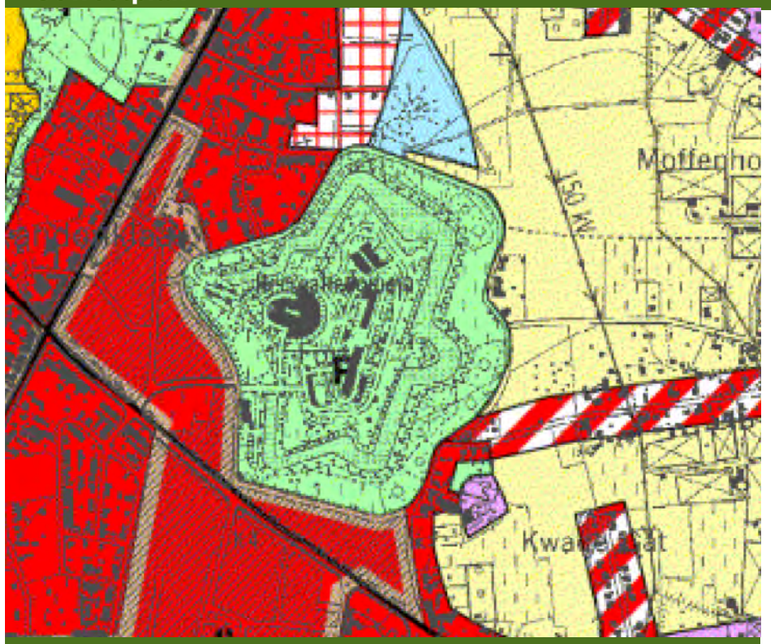
Rondgang:
Het is mogelijk om rondom het fort, aan de buitenzijde van de gracht te wandelen.

Vegetaties:
- Bos: een groot deel van fortdomein bestaat uit matig ontwikkeld zuur eikenbos en eiken-haagbeukenbos
- Grasland: op de rand zijn er delen met soortenrijk permanent cultuurgrasland met relicten van halfnatuurlijke graslanden en verruigd grasland
- Fortgracht: eutrofe plas met opp.: 6,58 ha
- Bijz. soorten: /
-

Vleermuizen:
De meeste vleermuissoorten zullen de westelijke richting niet gebruiken om het fort te bereiken gezien de sterke lichtpollutie van de woonkern van Wommelgem (ook in het aansluitend stadskerngebied van Antwerpen) en het ontbreken van natuurlijke verbindingsroutes in deze richting. Ook in het oosten is er sprake van lichtpollutie ondanks de beperkte open ruimte ten oosten van het fort. Hoewel Fort 3 maar op 1,2 km ten zuiden van Fort 2 ligt, is de uitwisseling van overwinterende vleermuizen tussen beide forten waarschijnlijk beperkt (hoewel stijging van aantallen in Fort 2 na kappen bomen in Fort 3) gezien de woonkern van Borsbeek een belangrijke barrière vormt. In het fort bevindt zich een overwinteringspopulatie van een 50-tal dieren (telling 2009) (vooral Water-, Baard/Brandts vleermuis en Franjestaart, Gewone dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Laatvlieger). De laatste jaren is er een aanzienlijke daling in de aantallen (nog 76 ex. in 2006). Er overwinteren momenteel nagenoeg nog enkel vleermuizen geconcentreerd in de lage batterij, de caponnière en de geschutskoepels in de halve caponnière. Deze ruimten zijn droog en de temperatuur schommelt er sterk (uitgezonderd de geschutskoepels die vochtig zijn). Een tiental vleermuizen overwinteren in de kazematten bovenop het fort. In de zomer komt zeker Gewone dwergvleermuis op het fortdomein foerageren. Andere gegevens ontbreken.

Gewestplan

Luchtfoto

Wensbeeld

Figuur: Bestaande toestand

Fort 2, Wommelger

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : bebouwing
- : restanten fort
- : ingang

Overige fauna:
/

Ecologische waardering:
Een vrij belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen met echter afnemende aantallen. Wel een omvangrijke groenzone in een sterk verstedelijkte omgeving.

Opmerkingen:
In 2009 werd het buitenschrijnwerk van het hoofdfrontgebouw en de grote capponière vervangen met subsidiesteun. Momenteel (12-2011) zijn 2 volgende restauratiedossiers (hoofdfrontgebouw en grote caponnière: herstel gevelmetselwerk en dakdichting + officierengebouw: vervangen buitenschrijnwek en herstel dakdichting) goedgekeurd (subsidieaanvraag is gebeurd). Daarnaast dragen zowel de fortvrienden, de gemeente en de verenigingen zorg voor het behoud en onderhoud van het fort. Aansluitend zal een herstel- en behoudsplan worden opgesteld, ter voorbereiding op verdere restauratie en behoud van fort 2. Het fort maakt deel uit van het RUP 'Afbakening grootstedelijk gebied Antwerpen' van 19 juni 2009.

Luchtfoto

Fort 3

Adres:
Frans Beirenslaan 2A Borsbeek

Eigendom:
Gemeente Borsbeek

Contact:
Marc Tritsmans: milieu@borsbeek.be (03 320 94 03)
Karl Devijver: karl.devijver@stad.antwerpen.be (03 338 75 08) Patrimonium.

Status:
Beschermd monument, object nr. OA000027
De historische bebouwing en het buitenglacis zijn beschermd. Het reduit en de loodsen zijn buiten de bescherming gehouden.

Beheerovereenkomst:
Stedelijke sportdienst en sinds 2004 een overeenkomst met Natuurpunt Beheer vzw voor het oostelijk deel van het fort.

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Fort 3 maakt deel uit van de gordel van acht Brialmontforten; het ligt oostelijk van het stadscentrum.

Periode, ontwikkeling:
Aanleg en bouw 1860 - 1864. Rond 1907 is een pantserkoepel geplaatst.

Primaire relatie/acces:
De (voormalige) Krijgsbaan verbindt het fort met de andere forten van deze gordel. Koppelstuk tussen fort en Krijgsbaan: Frans Beirenslaan.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Het fort ligt in het verlengde van de startbaan van de luchthaven. Bij uitbreiding hiervan moet de Krijgsbaan verlegd worden en lokaal ondertunneld. Hiermee komt deze verbindingsweg net naast het fort te liggen. Fort 3 ligt, vanwege de luchthaven, in een vrij onbebouwd gebied.

Bebouwing:
Fort 3 is een Brialmontfort, gebouwd in baksteen met details in natuursteen. Het werd als eerste fort van de Brialmontgordel gebouwd en als enige naar het oorspronkelijk ontwerp, dat er van uitging de vijand van nabij onder vuur te nemen. Dit bleek al snel achterhaald en het ontwerp is bij de andere forten gewijzigd. Fort 3 wijkt daardoor af van de later gebouwde forten.
De wallen zijn voorzien van escarpgalerijen met schietgaten voor extra grachtverdediging, en er is een weergang onder de aangebrachte aarden wallen langs de buitenzijde van het hoofdfront. Ook het hoofdfrontgebouw en de toegangen tot de halve caponnières wijken af en er zijn meer kazernegebouwen aanwezig.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Fort 3 heeft een andere opzet dan de later gebouwde Brialmontforten. Bovendien is meer aandacht besteed aan decoraties in metselwerk en natuursteen. Het ontwerp van de toegang naar het reduit, geflankeerd door torentjes, is uniek. De later toegevoegde pantserkoepel is bij uitzondering nog aanwezig.
Op het fort staan geen hoge bomen, maar voornamelijk struiken, i.v.m. de nabijheid van het vliegveld.

Gaafheid, huidige staat:
Ruim de helft van de fortgracht is gedempt. Een aantal originele gebouwen is wel bewaard, maar in slechte staat. Het reduit en caponnière zijn gebombardeerd in WOII. Het buitenglacis is grotendeels aanwezig. Een deel van het reduit is afgebroken voor de aanleg van een containerpark. Er werd één verdieping van het reduit afgebroken omwille van de nabije luchthaven.

Transformaties:
Verschillende onderdelen van het fort zijn in de loop der tijd gesloopt.
Op het forteiland is naderhand een flink aantal (golfplaten) loodsen toegevoegd, waardoor de oriëntatie op het forteiland wordt bemoeilijkt.

Info:
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/200542
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Het fort ligt op de oostrand van de verstedelijkte stadsrand. In het westen ligt de luchthaven, in het noorden ligt de woonkern van Borsbeek en in het oosten is er een versnipperd landbouwgebied aanwezig. De gemeente Borsbeek en Kempens Landschap vzw werken reeds jarenlang samen aan het behoud van de nog aanwezige open ruimte. Zo werden er tot nu toe reeds 30 ha aan open ruimte in de omgeving van Fort 3 aangekocht, verpacht en landschappelijk ingericht met vennen, bomenrijen, hout- en rietkanten, etc. Er kan dus gesteld worden dat het fort van Borsbeek in tegenstelling tot andere forten uit de Brialmontgordel omgeven is door waardevol landelijk gebied. Doordat Kempens Landschap vzw de inrichting van dit landelijk gebied in de toekomst verder zal zetten in Mortsel, Boechout,…, zal het gebied in waarde toenemen. In zuidelijke richting is de verbinding naar Fort 4 (gelegen op slechts 1,2 km van Fort 3 en met overwinteringspopulatie tot 80 vleermuizen) belangrijk via de spoorwegzone en het bosgebied Koeiesteert. In de verbinding naar het noordelijk gelegen Fort 2 is er een belangrijke barrière door de woonkern van Borsbeek. In oostelijke richting is het open ruimtegebied rond Vremde belangrijk om het fort, onder meer via het valleigebied van de Beggelbeek, te verbinden met belangrijke ecologische corridors als de vallei van de Kleine Nete.

Gebruik:
Bovengronds intensief gebruik door verenigingen, containerpark, jeugdhuis, … Ondergronds zijn enkele zones (zie bovenvermelde overeenkomst) ingericht als winterverblijfplaats voor vleermuizen. Bestemming gewestplan: gebied voor dagrecreatie (0401). Het fort is in habitatrichtlijngebied gelegen.

Toegankelijkheid:
De ondergrondse delen zijn grotendeels niet vrij toegankelijk voor het publiek. Enkel in de zomermaanden zijn er geleide wandelingen. Extra toegangen zijn er in het zuiden (naast Boerderij) en in het noorden en noordoosten.

Vegetaties:
- Bos: fortdomein grotendeels bebost, deel van de hogere bomen werden gekapt
- Grasland: centraal zijn er enkele verruigde graslanden
- Fortgracht: westelijk en zuidelijk deel is opgevuld, rest eutrofe plas met opp.: 3,52 ha
- Bijz. soorten: /

Vleermuizen:
Het belangrijkste fort voor overwinterende vleermuizen in de binnengordel. Een overwinteringspopulatie tot 390 dieren met vooral Watervleermuis en beperkter Baard/Brandts vleermuis en Franjestaart. Tevens is er een kleine populatie Ingekorven vleermuizen aanwezig en overwinteren er jaarlijks enkele Meervleermuizen.
De meeste vleermuizen overwinteren in het binnenfort (reduit en contrescarp), in de hoofdcaponnière en de voor- en zijfronten.
Er is een monitoring van zomerverblijf en zwermgedrag gestart in 2009. Er werden zomerwaarnemingen van Gewone dwergvleermuis en Watervleermuis gedaan en zwermgedrag van Gewone dwergvleermuis en ook Watervleermuis, Gewone baardvleermuis, Franjestaart, Ingekorven vleermuis en Gewone grootoorvleermuis vastgesteld (Natuurpunt Studie vzw, 2010). Ook werden al Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger foeragerend rond het fort waargenomen (Gyselings, 2005).

Overige fauna:
Ransuil is er onregelmatige broedvogel, hazelworm, (zie erkenningsdossier).

Ecologische waardering:
Uitzonderlijk belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen op de rand van een verstedelijkt gebied. Waardevolle groenzone in versnipperd en intensief landbouwgebied. De open ruimte rondom het fort wordt de laatste jaren ecologisch beheerd door Kempens Landschap vzw en andere instellingen. Via een aangepast bermbeheer, het knotten van bomenrijen, de aanleg van vennen,… wordt getracht de ecologische waarde zo hoog mogelijk te maken en versnippering tegen te gaan.

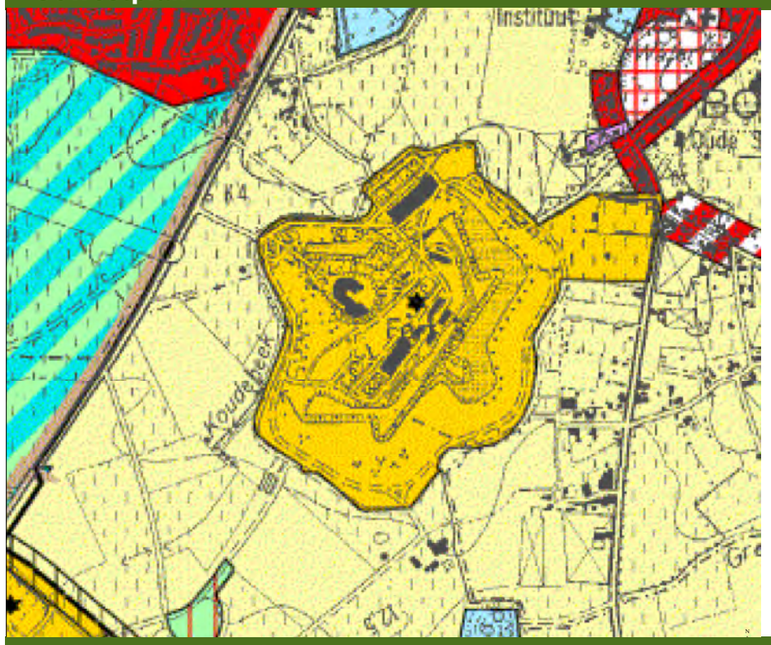
Knelpunten:
Een deel van het fortdomein moet bomenvrij worden gehouden ten behoeve van de luchthaven en er bevinden zich nagenoeg geen oude bomen met boomholten in de omgeving. Ongewenste opslag in hoofdgang van het hoofdfront.

Gewestplan

Luchtfoto

Figuur: Bestaande toestand

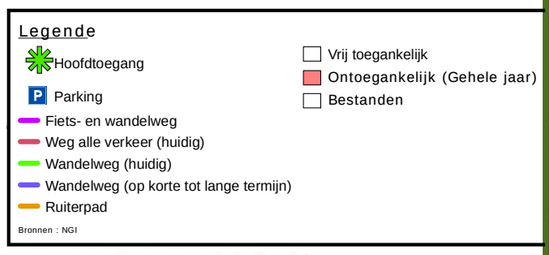
Huidig wensbeeld

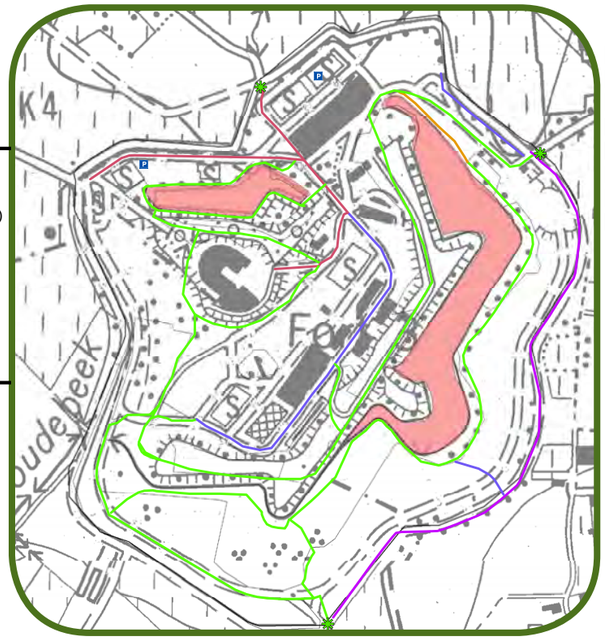
Figuur: Beheerplan

Beleid:
Er is een uitgebreid bosbeheerplan opgesteld (Econnection, 2009) dat in 2010 definitief werd goedgekeurd. Verder heeft Econnection diverse kaarten aangemaakt voor Fort 3.

Eveneens is er een erkenningsdossier Fort van Borsbeek, 2011 (Natuurpunt vzw)

Fort Bosbeek
- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : fortrestanten zichtbaar
- : fortrestanten ondergronds
- : ingang

Luchtfoto

Fort 4

Adres:
Fortstraat 100/Krijgsbaan 212, Mortsel

Eigendom:
Stad Mortsel sinds 2000.

Contact:
Dienst ruimtelijke ordening: geert.RUL@mortsel.be (03 444 18 42)/ ann. thomas@mortsel.be

Status:
Beschermd monument, object nr. OA001933, [de oude delen van Fort IV] Het fort was al in 1984 'Beschermd landschaps- en dorpsgezicht'. Het leger restaureerde daarop een groot deel van de historische gebouwen. (VA p. 139)

Beheerovereenkomst:
/

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Fort 4 maakt deel uit van de gordel van acht Brialmontforten; het ligt centraal - noordoostelijk van het stadscentrum.

Periode, ontwikkeling:
Aanleg en bouw 1860 – 1864. Pantserkoepel gebouwd in 1909-1911 en kort daarop gedeeltelijk versterkt met ongewapend beton. In 1924 is het fort geschrapt als verdedigingswerk.

Primaire relatie/acces:
De (voormalige) Krijgsbaan verbindt het fort met de andere forten van deze gordel. Fort 4 ligt direct tegen de Krijgsbaan aan.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Door de inplanting van het stadhuis van Mortsel en bebouwing langs de Liersesteenweg en de R11, is het fort van buitenaf moeilijk herkenbaar. Langs de noordoostelijke zijde is het domein iets toegankelijker naar de omgeving toe, met de inplanting van een stedelijk zwembad met speeltuin en een sportcomplex in de buitenglacis van het fort. Het is goed herkenbaar vanaf de Krijgsbaan aan de reduitzijde. Nabij het fort zijn nog servitudewoningen aanwezig.

Bebouwing:
Fort 4 is een Brialmontfort, gebouwd in baksteen met details in natuursteen. Een aantal onderdelen van het fort heeft fraai metselwerk. Boven de reduitingang is het monogram van Koning Leopold aangebracht. Ophaalmechanisme en kettingwielen van de brug zijn gedeeltelijk aanwezig.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Vergeleken met andere forten is binnen fort 4 heel duidelijk het glacis zichtbaar tussen hoofdfrontgebouw en reduit, omdat het van bomen en loodsen is ontdaan (landschappelijk herstel werd uitgevoerd door de stad Mortsel). Het reduit is daarvandaan feitelijk onzichtbaar, zoals ook de bedoeling was.

Gaafheid, huidige staat:
Aan de west- en noordkant zijn delen van de gracht gedempt.
De bebouwing van het fort is vrij gaaf bewaard gebleven. De staat van het reduit is matig. Enkel het linker zijfront, delen van de gracht (linker keelwal en rechter keelwal) en de brug naar het officierengebouw (artillerieingang) zijn verdwenen. Het fort werd dan ook in 1984 beschermd.

Transformaties:
Delen van de gracht aan de westzijde van het fort zijn gedempt. Na WO II militaire opslag, door de Duitsers werden stenen loodsen gebouwd.

Info:
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/13624
http://www.erfgoedmortsel.be/artikel/fort-4-geschiedenis
http://www.simonstevin.org/fort_4.html
http://www.mortsel.be/FORT4/2987/default.aspx?_vs=0_N&id=3938
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977
www.fort4mortsel.be

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Fort 4 is gelegen in het sterk verstedelijkt gebied van de stadskern van Mortsel. Het gebied is omgeven door verschillende spoorlijnen, in het zuiden loopt de N10 richting Lier, in het noorden de R11 richting Borsbeek en verder noordelijk ligt het vliegveld van Deurne. Meer naar het oosten is nog open agrarisch gebied en vinden we ook het fort van Borsbeek terug.

Gebruik:
Het fort functioneert in feite als het basisfort van de Brialmontforten.
Het fort is grotendeels toegankelijk, het reduit niet.
Projectcoordinator: Ann Thomas.
Bestemming gewestplan: parkgebied (0500) en gebied voor dagrecreatie (0401).
De gemeente Mortsel maakt werk van een beheerplan voor het hele parkgebied.
Sinds 2001 worden culturele activiteiten georganiseerd in het fort. Het domein is binnen bepaalde uren opengesteld voor het publiek. Er zijn geleide wandelingen.
Aan de hoofdingang is er sinds 2009 een bezoekerscentrum over de Brialmontfortengordel ingericht.

Toegankelijkheid:
Het fort ligt ingesloten tussen twee belangrijke verkeersinfrastructuren: de R11 en de Liersesteenweg, waardoor de autobereikbaarheid van het fort verzekerd is. Het fort grenst aan het stadhuis en het station van Mortsel Oude-God. De Liersesteenweg wordt bediend door een streekbuslijn en vanaf 2012 ook door een tramlijn.
Het domein is vrij toegankelijk als parkgebied. De historische gebouwen (o.a. reduit, hoofdfrontgebouw en caponnières) zijn enkel toegankelijk tijdens een rondleiding of bij activiteiten. Het bezoekerscentrum is steeds toegankelijk.

Herkenbaarheid:
Door de inplanting van het stadhuis van Mortsel en bebouwing langs de Liersesteenweg en de R11, is het fort van buitenaf totaal niet herkenbaar. Langs de zuidoost zijde is het domein iets toegankelijker naar de omgeving toe, met de inplanting van een stedelijk zwembad met speeltuin en een sportcomplex in de buitenrand van het fort.

Rondgang:
Er is momenteel een rondgang mogelijk rondom het fort en op het domein. Langs de gracht en in de gebouwen onder begeleiding van een gids.

Vegetaties:
- Bos: een groot deel van het fortdomein is bebost met matig ontwikkeld eiken-haagbeukenbos en zuur eikenbos, matig bramenrijk eikenbeukenbos Amerikaanse eik- en kastanjebos
- Grasland: : er zijn enkele graslanden aanwezig die bestaan uit soortenrijk permanent cultuurgrasland met relicten van halfnatuurlijk grasland
- Fortgracht: : eutrofe plas met opp. van ongeveer 5,5 ha
- Bijz. soorten: /

Vleermuizen:
Er overwinteren een 80-tal vleermuizen in het fort met vooral Watervleermuis en Franjestaart, er overwinteren onregelmatig enkele Ingekorven vleermuizen. Er zijn gegevens bekend mbt. zwermgedrag en zomerwaarnemingen (zie passende beoordeling, Verkem).

Overige fauna:
/

Ecologische waardering:
Een vrij belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen en een belangrijke groenzone in een sterk verstedelijkt gebied.

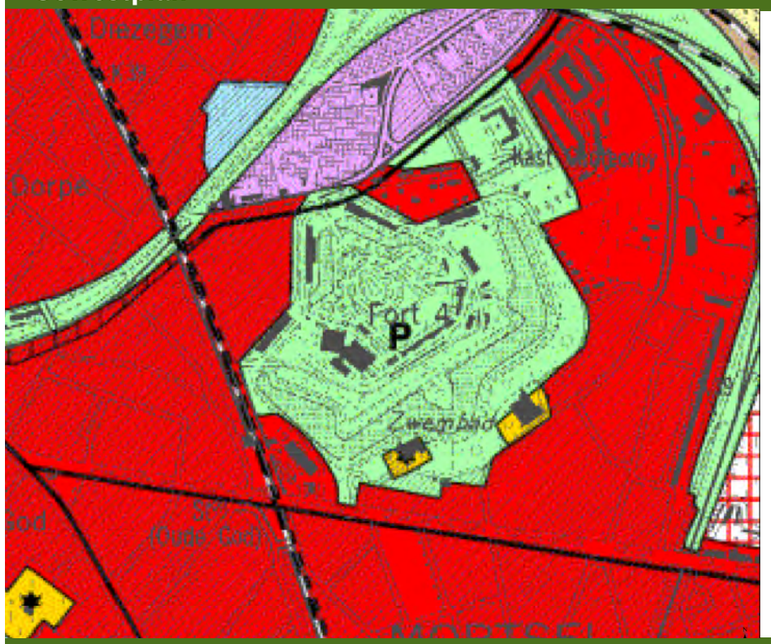
Knelpunten:
/

Gewestplan

Luchtfoto

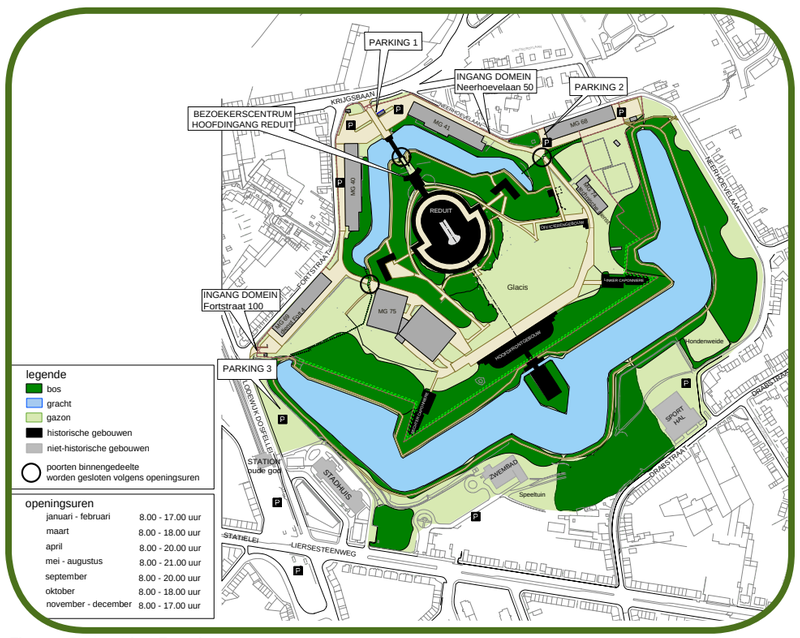
Huidig wensbeeld

Figuur: Bestaande toestand

Opmaak RUP Fort 4:
Momenteel is er een RUP in opmaak voor Fort 4. Het openbaar onderzoek loopt van 1 december 2011 tot 29 januari 2012. In dit RUP wordt voorzien
Lichtgroene zone: artikel1: zone voor binnenfort en vleermuizenhabitat – functieverweving vanuit erfgoed, natuur en overige activiteiten is van toepassing op deze zone.
Donkergroene zone: artikel 2: zone voor natuurontwikkeling en vleermuizenhabitat. Deze zone is een gebied met een ecologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Het is bestemd voor het behoud, de bescherming en en de ontwikkeling van het natuurlijke milieu en het landschap en voor de instandhouding en huisvesting van de vleermuispopulatie.
Het plan voorziet ook de mogelijkheid om het officierengebouw uit te breiden tot het dubbele van het huidige volume en dit een reca-invulling te geven. Voor de heraanleg van de Fortstraat zal een (westelijke) loods gesloopt worden om op deze manier meer ruimte te bieden voor fietsers en voetgangers. Ook kan de toegang tot het Fort verbeterd worden door de aanleg van een voetgangers- en fietsverbinding over de fortgracht. Aan de hoofdingang zullen parkeerplaatsen voor auto's voorzien worden. Er bestaat de mogelijkheid om de fortgracht terug helemaal door te trekken en zo in haar oorspronkelijke staat te herstellen.

Eveneens is een beheerplan in opmaak.
Passende beoordeling Fort 4 (Verkem, S).

Figuur: Parkgebied Fort 4

Fort 4, Mortsel

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : bebouwing
- : restanten fort
- : ingang

Luchtfoto

Fort 5

Adres:
Jacob de Roorestraat z.n., Edegem

Eigendom:
Sinds 1977 bezit van de gemeente Edegem

Contact:
Wilfried Dejaeghere: 032892271

Status:
Beschermd, object nr. OA000026
Sinds 1984 'beschermd landschap en stadsgezicht'.

Beheerovereenkomst:
Samenwerking (2007) tussen de gemeente, de natuurgidsen Fort 5 en de Vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt vzw voor de inrichting van de contrescarp (binnenfort) als vleermuizenreservaat.

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Fort 5 maakt deel uit van de gordel van acht Brialmontforten, het fort ligt zuidoostelijk van het stadscentrum.

Periode, ontwikkeling:
Aanleg en bouw 1860 – 1864, op grond van de wetten van 1906-1907 zijn hoofdfrontgebouw en caponniere versterkt met beton.

Primaire relatie/acces:
De (voormalige) Krijgsbaan verbindt het fort met de andere forten van deze gordel. Koppelstuk tussen fort en Krijgsbaan: de schuin op de Krijgsbaan lopende Fort V straat.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Het fort is in bebouwd gebied komen te liggen, behalve aan de zuidkant, het eigenlijke schootsveld. Vanaf de Krijgsbaan is het fort niet of nauwelijks herkenbaar, de verbindende weg loopt schuin en geeft zicht langs het fort.

Bebouwing:
Fort 5 is een Brialmontfort, gebouwd in baksteen met details in natuursteen.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Het fort heeft een traditorebatterij om naar de stad te kunnen schieten, net als Fort 8. Er zijn een aantal hangars met historisch belang op het voormalige terreplein, met name hangar 23 en 24. Waarschijnlijk periode 1906-1914.

Gaafheid, huidige staat:
Een groot deel van de fortgracht aan de noordzijde is gedempt. Het reduit is heel goed bewaard gebleven, het is grotendeels gerestaureerd. De staat van het hoofdfrontgebouw is slecht.

Transformaties:
Doordat een deel van de fortgracht aan de keelzijde is gedempt, verdween onder meer de reduitingang en de lage batterijen. Op het terrein is een aantal magazijnen gebouwd en zijn betonbanen aangelegd. Het forteiland is voor de diverse gebruikers in een aantal stukken geknipt, die ieder vanaf verschillende kanten toegankelijk zijn.

Info:
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/12948
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Het fort is gelegen in de sterk verstedelijkte omgeving van Edegem-Mortsel. Met uitzondering van de zuidelijke zijde is het fort volledig omgeven door een dicht bebouwd gebied dat een brede barrière rond het fort vormt. In het zuiden sluit het fort rechtstreeks aan op het parkgebied van het domein Hof ter Linden. Dit parkgebied –grotendeels bebost- vormt een belangrijke schakel in de verbinding naar zuidelijker gelegen groenzones als het open ruimtegebied van de vallei van de Benedenvliet ten westen van de E19 (tussen Aartselaar en Kontich).

Gebruik:
Bestemming gewestplan: parkgebied (0500), op zuidrand gebied voor dagrecreatie (0401). Het fort is gelegen in habitatrichtlijngebied.
Het fort van Edegem vormt een belangrijk parkgebied voor de gemeente Edegem waarin tal van lokale verenigingen gevestigd zijn. De gemeentediensten zullen in 2012 verdwijnen uit het fort.
In het park is een kleine speeltuin voorzien en de gracht wordt gebruikt door vissers. Verder is er nog een belangrijke natuureducatieve functie (het natuurcentrum met de bioklas, toonaangevend in haar soort met 12.000 bezoekers per jaar), een bijenpark een veldlabo. De Simon Stevinstichting heeft er haar zetel.

Toegankelijkheid:
De R11 verzorgt een vlotte verbinding met het fort. Prins Boudewijnlaan en R11 worden bediend door een stadsbus. Het fort ligt nabij het centrum van Mortsel, met de tramterminus op de splitsing van de Grote Steenweg en het station iets verderop.
Fort 5 wordt aan drie zijden omsloten door bebouwing. Vooral de tuinwijk die in de jaren twintig tot stand kwam, op de goedkope gronden die vrijkwamen na de opheffing van de krijgsdienstbaarheden, is opmerkelijk. Aan de noordoostelijke zijde grenst een industrieterrein van Agfa Gevaert, geënt op de Krijgsbaan. Wijkwegen en paden sluiten aan op de weg rond het fort en verzorgen zo een rechtstreekse relatie met de omliggende woonwijken. In het zuiden infiltreert een middelgroot bosdomein dat meer zuidelijk overgaat in het parkdomein Hof Ter Linden.
Het fortdomein is volgens de oorspronkelijke toegang bereikbaar, wat de relatie van op de Krijgsbaan vergroot.
Het vleermuisreservaat is niet toegankelijk tenzij door de beheerders. Eind augustus wordt er een avond georganiseerd voor vleermuiswandelingen met een gids. Dat is het enige moment waarop het vleermuisreservaat bezocht wordt.

Rondgang:
Er is een verharde weg rondom het fortdomein.

Vegetaties:
- Bos: het fortdomein is nagenoeg volledig bebost met matig ontwikkeld zuur eikenbos en loofhoutaanplanten
- Grasland: een aantal fragmenten van grasland, met name op de gedempte gracht
- Fortgracht: eutrofe plas met opp.: 5,29 ha
- Bijz. soorten: /

Vleermuizen:
Een overwinteringspopulatie tot 50 dieren (vooral Watervleermuis, beperkter Baard/Brandts vleermuis en Franjestaart, onregelmatig enkele Ingekorven vleermuizen). De dieren overwinteren voornamelijk in de lokalen van de contrescarp (vleermuizenreservaat), in het hoofdfrontgebouw, in de hoofdcaponnière en in de watergangen bovenop het reduit. Na de inrichtingswerken in het deel vleermuizenreservaat zijn de aantallen overwinterende dieren daar toegenomen.
Gegevens over het voorkomen van vleermuizen tijdens de zomer en in de zwermperiode ontbreken. Het zuidelijk gelegen parkdomein is belangrijk als foerageergebied voor o.a. Franjestaart, Baard/Brandtsvleermuis, Watervleermuis, Gewone dwergvleermuis en grootoorvleermuis.
Uitwisseling van overwinterende vleermuizen met de nabijgelegen Fort 4 en Fort 6 zijn waarschijnlijk beperkt gezien de barrièrewerking van het verstedelijkt gebied waarin de verschillende forten zijn gelegen. Toch is de aanwezigheid van kleinere boszones zoals langs de R11 en bomenrijen in de woonwijken rond de forten belangrijk om vliegroutes naar de forten en andere kleine groenzones te kunnen behouden.

Overige fauna:
Ijsvogel en Fuut in de fortgracht.

Ecologische waardering:
Groeiplaats van de zeldzame Nitreuze elzensatijnzwam. Het water heeft een zeer hoge kwaliteit volgens de biotische index.

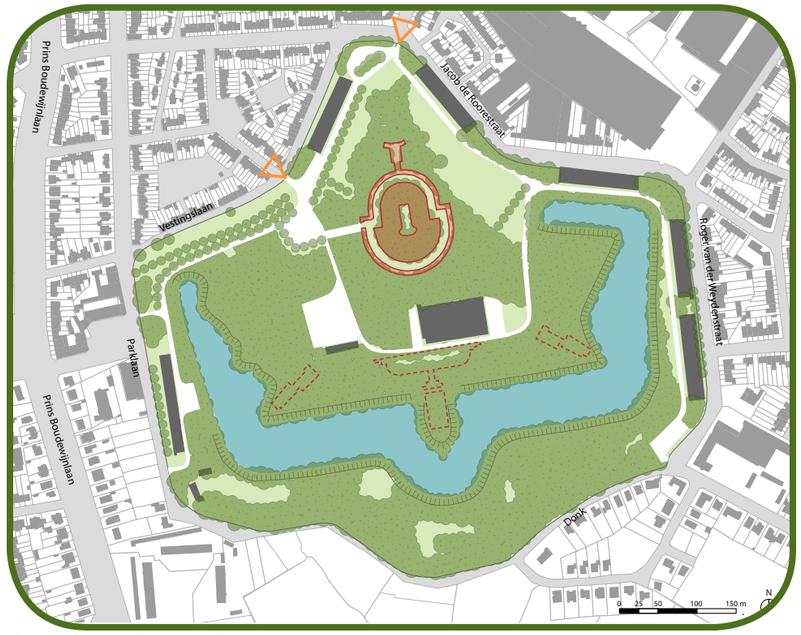

Gewestplan

Luchtfoto

Figuur: Bestaande toestand

Knelpunten:
De slibmassa in de fortgracht is een bedreiging.

Beleid:
Er is een bosbeheerplan in opmaak door het PIH.

Fort V inrichtingsplan voor vleermuizen Willems W. (2004). Ongepubliceerde uitgave, Vleermuizenwerkgroep Natuurpunt vzw, Mechelen, België.

Fort 5, Edegem

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : bebouwing
- : restanten fort
- : ingang

Luchtfoto

Fort 6

Adres:
Edegemsesteenweg 100, Wilrijk

Eigendom:
Stad Antwerpen, gedeeltelijk van de universiteit van Antwerpen.

Status:
/

Beheerovereenkomst:
Natuurpunt Beheer vzw voor de rechter halve caponnière (muizenreservaat)

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Fort 6 maakt deel uit van de gordel van acht Brialmontforten, het ligt zuidelijk van het stadscentrum.

Periode, ontwikkeling:
Aanleg en bouw 1860 - 1864.

Primaire relatie/acces:
De (voormalige) Krijgsbaan verbindt het fort met de andere forten van deze gordel. Koppelstuk tussen fort en Krijgsbaan: de Vaderlandstraat.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Oorspronkelijke context sterk gewijzigd. Het fort ligt nu in de stadsrand, met aan de noordkant vrij dichte bebouwing en het Steytelinkpark/begraafplaats en aan de zuidkant verspreide bebouwing en open ruimte.
Herkenbaarheid zuidkant goed, noordkant minder door dempen gracht en nieuwe functies.
Tussen de forten 6 en 7 is in WOII een antitankgracht aangelegd (delen aanwezig aan de westkant van de Doornstraat).

Bebouwing:
Fort 6 is een Brialmontfort, gebouwd in baksteen met details in natuursteen. Officierengebouw, reduit en hoofdwal zijn goed bewaard gebleven. Bovenop hoofdgebouw zijn nog bakstenen en betonnen holtraversen aanwezig, en resten van de rechterkoepel.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Het glacis van het reduit is heel duidelijk zichtbaar en van bomen ontdaan.

Gaafheid, huidige staat:
Een groot deel van de fortgracht is gedempt. Aan de keelzijde en langs de zijflanken zijn op deze aanplempingen sportvelden, tennisbanen en universiteitsgebouwen gerealiseerd.
Het reduit is weliswaar goed bewaard gebleven, maar het is ongebruikt en staat kniehoog onder water. De bouwkundige staat ervan is slecht; alle kozijnen, deuren en ramen zijn verdwenen. De staat van andere historische bebouwing varieert.

Transformaties:
Delen van de gracht zijn gedempt en onderdelen van het fort zijn gesloopt om plaats te maken voor ander gebruik zoals sportvelden en tennisbanen. Op het forteiland en ertegenaan zijn loodsen, hallen en onderwijslokalen bijgebouwd, ook tegen het hoofdfrontgebouw. Het fort als geheel is daardoor onoverzichtelijk geworden.

Info:
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/11568
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Het fort is gelegen op de universiteitscampus van Antwerpen. De zuidelijke fortgracht en -wal zijn nog bewaard gebleven, alsook de hoofdcaponnière en het reduit. Doch de rest van het fort is grotendeels verdwenen en momenteel hoofdzakelijk in gebruik als sportterrein. In de buitenrand zijn grote bouwblokken ingeplant. In het binnenfort is een sportcomplex voorzien, en in de zuidelijke rand liggen grote blokken met leslokalen. Ook op de kop, aan het reduit, zijn studentenwoningen voorzien. In het westen, noorden en oosten is het gebied omgeven door enkele belangrijke verkeersaders. Dit zijn respectievelijk de A12, R11 en E19. Aan deze drie zijden overheerst de bebouwing en in het zuiden is er aansluiting met meer open weidelandschap.

Gebruik:
Gebruikt door de Universiteit.
Bestemming gewestplan: gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut (0200) en gebied voor dagrecreatie (0401).
In het hele domein is een uitgebreide sportinfrastructuur voorzien, waarvoor de wallen afgegraven werden. Het hoofdfrontgebouw en het officierenpaviljoen worden verhuurd aan verenigingen, Het reduit is sterk in verval door jarenlange leegstand. Het resterende deel van de gracht wordt opengesteld voor vissers.
Het gehele fort en hierop aansluitend, de UIA en het universitair ziekenhuis, zijn op het gewestplan aangeduid als gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. De sporthal en sportvoorzieningen zijn ingekleurd als gebieden voor dagrecreatie.

Toegankelijkheid:
Vlotte autobereikbaarheid via de R11, de A12 en de E19. De R11 wordt hier bediend door een streeklijn met deeltijdse trajecten, de A12 door een volwaardige streeklijn. Het centrum van Wilrijk, de UIA en het academisch ziekenhuis worden bediend door een stadsbus. Het domein is volledig ontsloten, terwijl de historische gebouwen grotendeels ontoegankelijk zijn.
Bovengrondse delen vrij toegankelijk, ondergrondse delen beperkt.

Rondgang:
Het is mogelijk om het reduit en om de gracht te wandelen.

Vegetaties:
- Bos: vooral rond de fortgracht is er weinig ontwikkeld zuur eikenbos en eiken-berkenbos aanwezig
- Grasland: aanwezige graslanden zijn veelal soortenarm, slechts enkele relicten van soortenrijk halfnatuurlijk grasland
- Fortgracht: enkel zuidelijk deel van fortgracht is nog aanwezig
- Bijz. soorten: /

Vleermuizen:
Er overwinteren jaarlijks een 100-tal vleermuizen met vooral Watervleermuis en ook een 20-tal dwergvleermuizen. Er werd ook Ingekorven vleermuis aangetroffen. De vleermuizen worden gevonden verspreid over de (onderzochte) fortgebouwen. Er zijn geen gegevens mbt. zwermgedrag en zomerwaarnemingen.

Overige fauna:
/

Ecologische waardering:
Een belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen en een belangrijke groenzone in een verstedelijkte omgeving.

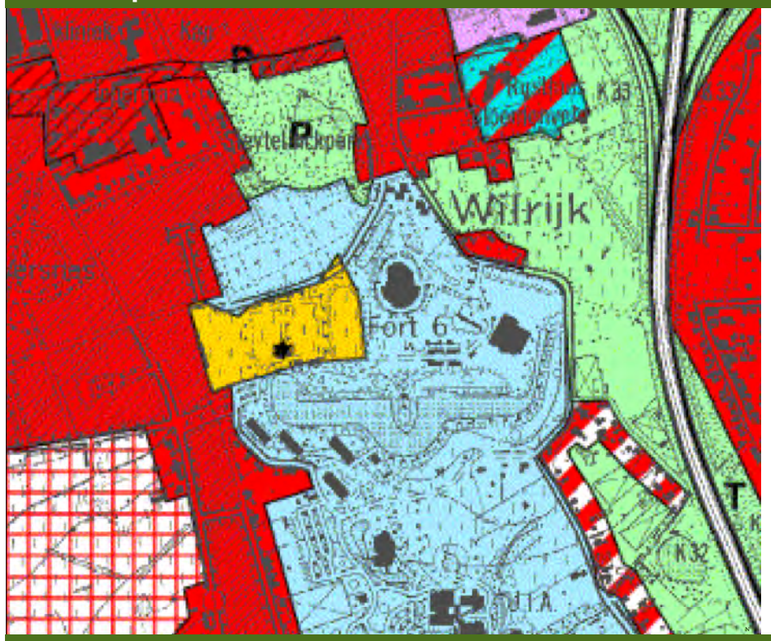
Knelpunten:
Verstoring van de vleermuizen in de winter door illegale betreding, zowel in het reservaat als op overige plaatsen.

Gewestplan

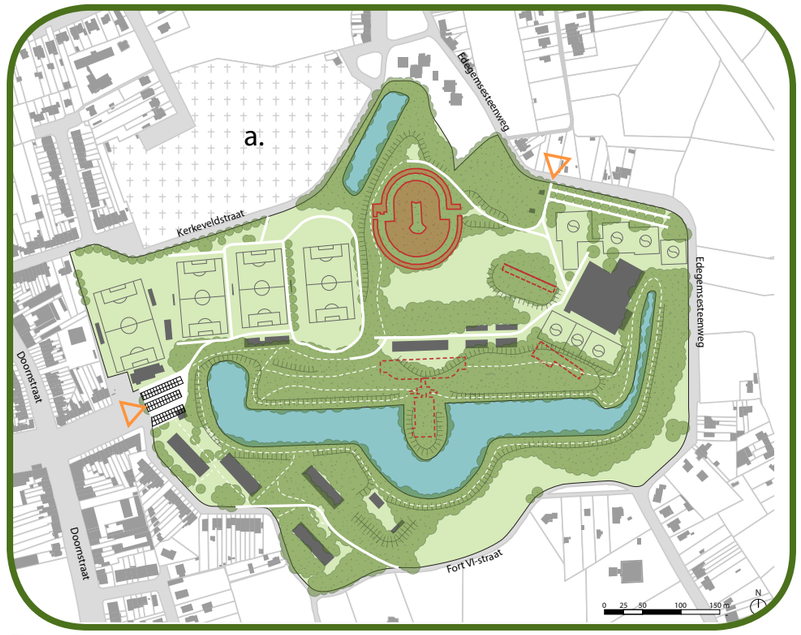
Luchtfoto

Wensbeeld

Open Oproep 20 Wilrijk - topsportschool (2011)
Dit in opmaak zijnde ontwerpvoorstel van Compagnie-O architecten vertrekt van een gebouw dat werkt als een machine.
Op het gelijkvloers vind je de sporthal. Op het tussenniveau, dat achteraan aansluit met het hoogste punt van het glacis, zijn cafetaria en powertraining tegen elkaar aangezet. Deze functies zijn gemeenschapsondersteunend. Gelijkvloers en tussenverdiep vormen de sokkel voor de schoolschijf. De schijf is opgebouwd uit verdiepingshoge vierendeelliggers die zorgen voor de grote overspanning van de sporthal. Van de nood een deugd makend, structureren ze de school. Ze geven een dynamiek aan deze plek, lopen doorheen klassen, gang of open patio. De school gedijt ertussen en is rationeel, haast stoïcijns opgebouwd. Hoewel het ontwerp van binnen naar buiten is gedacht, is de perceptie van het gebouw-op-de-heuvel niet zomaar een gevolg ervan.
Er werd voor een dubbele, haast militaire strategie van verschijningsvorm gekozen: de sokkel als zware stealth-achtige voornamelijk gesloten sculptuur met daarop een schijf die haar omgeving spiegelt. Deze 2 strategiën zijn beide camouflage-technieken: de eerste absorbeert, de tweede refelecteert. Samengevoegd genereren ze een constante wisselwerking, een architecturale spanning, een blijvende dynamiek, het zoeken naar het juiste evenwicht

Figuur: Bestaande toestand

Fort 6, Wilrijk

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : bebouwing
- : restanten fort
- : ingang

a. : begraafplaats Steytelinck

Luchtfoto

Fort 7

Adres:
Legerstraat 40, Wilrijk

Eigendom:
Kerngedeelte in eigendom van de Vlaamse Gemeenschap, Agentschap Natuur en bos sinds 1999. Delen buitenglacis en fortgracht eigendom van stad Antwerpen.

Status:
Beschermd monument, object nr. OA002013
(alle gebouwen, grachten en omwallingen)

Beheerovereenkomst:
Sinds 1985 wordt het fort natuurgericht beheerd. Sinds 1999 is er een beheercommissie die een visie voor het volledige fort heeft opgesteld. Beheer wordt uitgevoerd door: Natuurpunt vzw, afd. Zuidrand Antwerpen

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Fort 7 maakt deel uit van de gordel van acht Brialmontforten; het fort ligt zuidwestelijk van het stadscentrum.

Periode, ontwikkeling:
Aanleg en bouw 1859 - 1865.

Primaire relatie/acces:
De (voormalige) Krijgsbaan verbindt het fort met de andere forten van deze gordel. Koppelstuk tussen fort en Krijgsbaan: de Legerstraat. Het fort ligt direct daaraan.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Ingang van het fort aan het eind van de Legerstraat zichtbaar vanaf de Krijgsbaan. Hier liep een spoorbaan, de weg is bestraat met kinderhoofdjes. Het bos rond de fortgracht grenst aan de openbare weg langs een woonwijk, maar het fort zelf is daardoor onzichtbaar. Aan de westkant grenst het fort aan het grote groengebied van de begraafplaats Schoonselhof.
Tussen de forten 6 en 7 is in WOII een antitankgracht aangelegd (delen aanwezig aan de westkant van de Doornstraat). Hoewel het fort rechtstreeks aansluit op de R11, is de toegang niet herkenbaar, door de afstand tussen het fort en de R11. Het fort ligt ingesloten tussen de bebouwing en is niet herkenbaar van op de weg. Ook van op de A12 is geen enkele visuele relatie met het fort aanwezig.

Bebouwing:
Fort 7 is een Brialmontfort, gebouwd in baksteen met details in natuursteen. Op Fort 7 zijn op het hoofdfront nog de 2 bakstenen holtraverse en de betonnen holtraverse aanwezig. De bakstenen holtraverse en de betonnen flankeringsbatterij op het linkerzijfront zijn ook nog aanwezig. Ook is er nog een houten officierswoning aanwezig.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Het fort heeft een waardevolle flora en fungeert als natuurgebied. De bebouwing is bijna onderdeel gaan uitmaken van de natuur. Het fort is dicht begroeid; ook buiten de fortgracht, op het voormalige glacis, staan bomen. De wallen zijn (net als bij fort 8) aanmerkelijk hoger dan bij de andere forten, wellicht omdat door de lage grondwaterstand de gracht dieper moest worden uitgegraven, waardoor er meer aarde beschikbaar was.
De kruitkamers van het hoofdfrontgebouw zullen voor een kenner nog herkenbaar zijn door de aanwezigheid van de spouwmuren, originele houten vloerconstructie, verluchtingsleuven met metalen roosters en de bronzen kader van de verlichtingsnis. De kruitkamers zijn nog origineel beluikt. De waszaal op de eerste verdieping van het reduit heeft nog haar originele hardstenen wasbak en waterafvoer, bakstenen vloer en de openingen van de laterines. Verspreid over de gebouwen zijn heel wat (punt)elementen die zoals verschillende typen van de oorspronkelijke houten toegangspoorten, deuren en luiken; Gietijzeren toiletten in droge gracht en binnenplein reduit; munitieliften WO-II, bronzen kaders en metalen ventilatieroosters kruitkamers, elektriciteitscentrale interbellum, 19e eeuwse graffiti gekrast in muren.

Gaafheid, huidige staat:
Een klein deel van de gracht aan de noordkant is gedempt. Het fort is vrijwel integraal bewaard gebleven, met een bijna volledige gracht en twee bruggen, inclusief de originele artillerieingang, reduitingang en een van de holtraversen.
De bouwkundige staat van alle gebouwen is slecht, de gebouwen staan leeg.

Transformaties:
Aantal loodsen is bijgebouwd rond WO II.

Info:
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/11612
http://www.zuidrand.be
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Het fort ligt op de zuidrand van het stedelijk gebied van Antwerpen. Het sluit in het oosten aan op het dichtbevolkt woongebied van Wilrijk en de A12 ligt maar op 150 m ten oosten van het fort. In het westen sluit het fort direct aan bij het 80 ha grote Schoonselhof, een openbare begraafplaats met parkkarakter waarin verschillende boszones, kleinere waterpartijen, etc. aanwezig zijn en dat een waardevol foerageer- en verbindingsgebied vormt. Het Schoonselhof sluit in het westen dicht aan bij Fort 8, de Sint-Bernardse steenweg en de kleine woonwijk erlangs vormen echter een onderbreking. Ten zuidwesten van het Schoonselhof ligt tussen Hemiksem en Aartselaar een gordel van kasteelparken en open ruimtes (inclusief een golfterrein) die nagenoeg doorloopt tot aan de Schelde. Tussen Schelle en Hemiksem is er via de Benedenvliet nog een smalle verbinding naar de Schelde.
Een kleinere maar mogelijks belangrijke verbinding is het bosgebied met vijver op de hoek van de Bredestraat en de Herbekestraat te Hemiksem. Dit bosgebied sluit direct aan op de Schelde en er is maar een beperkte barrière (150 m) door de Bredestraat en een kleine woonwijk naar het open ruimtegebied (waarin een schans is gelegen) dat in het oosten aansluit op het Schoonselhof. Dit bosgebied sluit ook aan op de spoorweg en het recreatiegebied van het Nachtgalenhof waar het Fort 8 aan grenst.

Gebruik:
Bestemming gewestplan: natuurgebied met wetenschappelijke waarde of natuurreservaten (0702) en op zuidrand parkgebied (0500). Het fort is in habitatrichtlijngebied gelegen.

Het binnenfort is natuurgebied en niet vrij toegankelijk, voor de helft beheerd door Natuurpunt, de andere helft door een vissersvereniging. Het fort is enkel onder begeleiding toegankelijk en heeft enkel een functie als natuurreservaat en als militair erfgoed. Op de fortgracht wordt er door de lijnvissersclub De Meyvis gevist.

Toegankelijkheid:
De A12 ligt oostelijk van het fort en zorgt, met aansluiting op de R11, voor een goede autobereikbaarheid van het fort. Op het kruispunt tussen de R11 en de St-Bernardsesteenweg ligt een tramterminus. De St-Bernardsesteenweg en de A12 worden bediend door een streekbus, een deel van de R11 wordt bediend door een stadsbuslijn.

Het fort is enkel toegankelijk onder begeleiding (nagenoeg enkel tijdens zomermaanden).

Rondgang:
Het is zowel mogelijk om aan de buiten- als aan de binnenzijde van de gracht rondom te wandelen.

Vegetaties:
- Bos: het grootste deel van het fortdomein is bebost met delen waardevol zuur eikenbos
- Grasland: centraal komt er 1 ha goed ontwikkeld schraal hooiland (habitattype 6510) voor.
- Fortgracht: eutrofe plas met opp.: 5,19 ha
- Bijz. soorten: in grasland Rapunzelklokje, Gulden sleutelbloem, … In boszones oud-bosplanten als Daslook, Eikvaren, Boskortsteel), ook Klein glaskruid komt er voor. Als één van de enige vindplaatsen in Vlaanderen van de Scherpe
- stekelzwam en tot voor 2000 gold dit fort nog als groeiplaats van de zeldzame Zoetgoerende Satijnzwam en de Nitreuze elzensatijnzwam.

Vleermuizen:
Een overwinteringspopulatie tot max. 40-tal dieren (37 ex. in 2007, vooral Watervleermuis en Baard/Brandts vleermuis, ook enkele Franjestaarten, onregelmatig een enkele Meervleermuis) die verspreid voorkomen in de rechter halve caponnière, caponnière, hoofdfrontgebouw, contre-escarpe en de rondgaande gallerije van het reduit. Tijdens de zomer werd rond het fort Rosse vleermuis, Gewone dwerg- en Watervleermuis jagend aangetroffen. Gegevens van het voorkomen van vleermuizen tijdens de zwermperiode ontbreken. Het westelijk gelegen Schoonselhof is een belangrijk foerageer- en verbindingsgebied naar onder meer het bosgebied van het Klaverbladkasteel. Op het fortdomein werden 4 bunkers vleermuisvriendelijk ingericht waarin voorlopig nog geen vleermuizen overwinteren.
De A12 en de verstedelijkte gebieden in zowel het zuiden, oosten en noorden vormen voor vleermuizen belangrijke barrières om het fort te bereiken. De verbinding met Fort 6 (waar een overwinteringspopulatie van ongeveer 100 vleermuizen aanwezig is) in oostelijke richting is door de barrièrewerking van o.a. de A12 en de woonkern van Wilrijk verstoord.

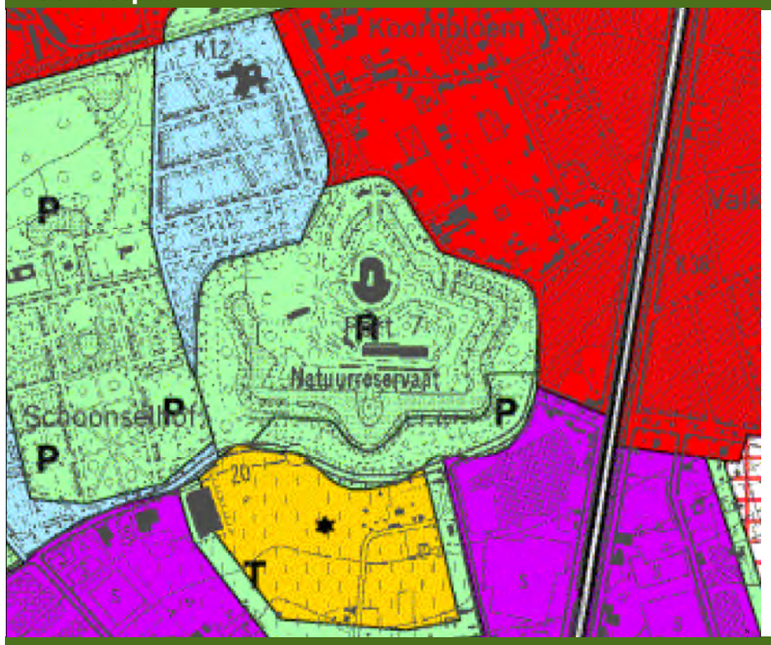

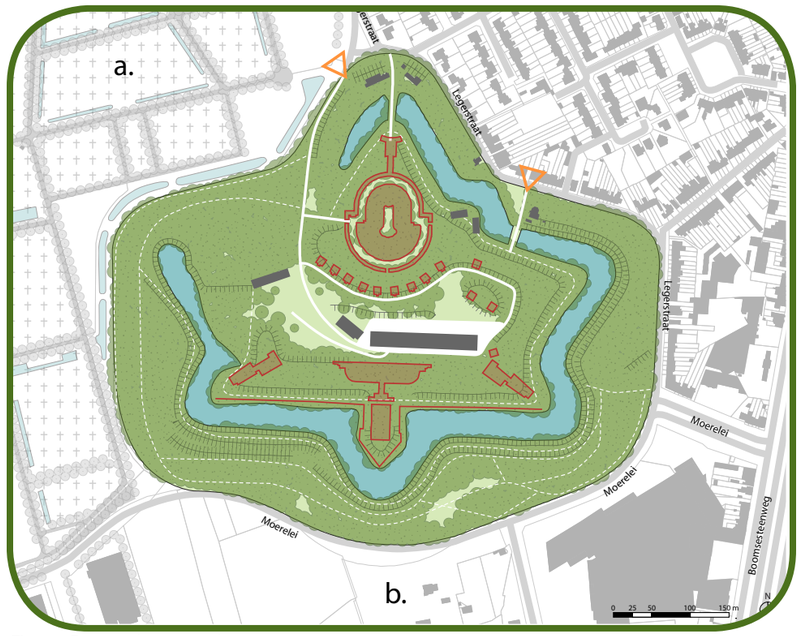
Gewestplan

Luchtfoto

Wensbeeld

Figuur: Bestaande toestand

Fort 7, Wilrijk

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : bebouwing
- : restanten fort
- : ingang

a. : begraafplaats Schoonselhof
b. : kinderboerderij

Overige fauna:
Broedgebied voor Kerkuil en IJsvogel. Waargenomen: vossenburcht.

Ecologische waardering:
Matig belang als overwinteringsplaats voor vleermuizen, wel belangrijke groenzone in verstedelijkt gebied met waardevolle hooilandvegetaties en oudbosplanten.

Knelpunten:
Gebrekkig onderhoudsbeheer. Er is dringend behoefte aan een echte geïntegreerde visie voor Fort 7, waarin een dynamisch evenwicht gezocht wordt tussen natuur, cultuur-historie, erfgoed, recreatie en educatie.

Beleid:
Een deel van Fort 7 heeft het statuut van erkend reservaat. Hier bestaat een beheerplan voor. Door Johan De Ridder is een aanzet tot een erfgoedvisie voor fort 7 opgemaakt.

Luchtfoto

Schans Jeugdherberg

Adres:
Eric Sasselaan 2, 2020 Antwerpen

Eigendom:
?

Status:
/

Beheerovereenkomst:
?

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Deel van de Grote Omwalling, lunet met gracht van front 8 – 9. Huidige situering aan de R1.

Periode, ontwikkeling:
1860-1864.

Primaire relatie/acces:
De R1 volgt het tracé van de afgebroken Grote Omwalling.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Door de v-vormige gracht is het terrein in plattegrond herkenbaar als voormalig vestingwerk, vooral vanaf het noorden (E34). De andere zijden zijn meer gecamoufleerd door de densiteit van de omliggende bebouwing.
is het domein goed herkenbaar. Vanuit de nabije omgeving tekent het fortdomein zich duidelijk af door de gracht.

Bebouwing:
Op het lunet stond oorspronkelijk geen bebouwing.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
De locaties Jeugdherberg en Brilschans zijn vrijwel de enige restanten van de Grote Omwalling.

Gaafheid, huidige staat:
Redelijk.

Transformaties:
De Grote Omwalling is in de jaren ’70 van de 20ste eeuw vrijwel geheel verwijderd. Bruggen WT 1930 (locatie van paviljoen Groot-Brittannië).

Info:
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Direct grenzend aan de Antwerpse ring en omgeven door woonzones. In de nabijheid zijn ook enkele open terreinen (voetbalveld, Nachtegalenpark en Konijnenwei). De huidige inrichting is parkachtig.

Gebruik:
Bestemming gewestplan: gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut (0200) en parkgebied (0500).
Op het domein is thans een jeugdherberg gehuisvest, maar deze verhuist binnenkort naar het centrum van Antwerpen. Er werd een architectuurwedstrijd uitgeschreven voor het ontwerpen van een kinderdagverblijf op het fortdomein. Een stedebouwkundige vergunning is hiervoor aangevraagd.

Toegankelijkheid:
Het fortdomein is goed bereikbaar omwille zijn ligging langs de E34 en de Jan Van Rijswijcklaan. Het wordt ontsloten door de Eric Sasselaan. Het domein zelf is tevens toegankelijk. Het domein wordt ontsloten door een wandel- en fietspad. Er zijn extra toegangen langs het fietspad en die de site doorkruizen in het noordwesten en in het oosten.

Rondgang:
Het is mogelijk om rond de gracht te wandelen/fietsen.

Vegetaties:
- Bos: ontbrekend.
- Grasland: soortenarm grasland, behorend tot plantsoen- of parkgroen.
- Gracht: eutrofe plas met verstevigde oevers en nagenoeg ontbreken van watervegetatie. Aan de randen van de vijver overgaand in verruigd rietland of rietvegetatie met struik- en boomopslag.
- Bijz. soorten: /

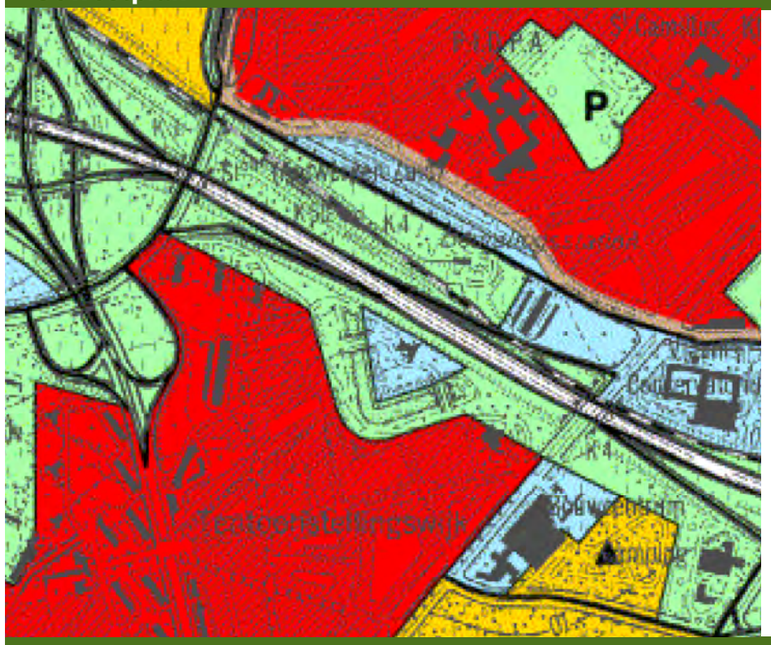
Vleermuizen:
Er zijn geen restanten van historische gebouwen en deze lunet heeft dan ook geen functie als winterverblijfplaats voor vleermuizen.

Overige fauna:
Mogelijks broedgeval van Slechtvalk op het naastgelegen flatgebouw.

Ecologische waardering:
De ecologische waarde van dit gebied is beperkt. Een natuurlijk beheer, gericht op diversificatie van de aanwezige biotopen kan een landschappelijke en biologische opwaardering met zich meebrengen.

Knelpunten:
Geïsoleerd en ecologisch sterk verarmd gebied.

Gewestplan

Luchtfoto

Wensbeeld

Figuur: Bestaande toestand

Schans Jeugdherberg

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : fortrestanten zichtbaar
- : fortrestanten ondergronds
- : bebouwing
- : ingang

Luchtfoto

Schans Park Brilschans

Adres:
Marcel Auburtinlaan, Berchem

Eigendom:
Federale overheid.

Status:
/

Beheerovereenkomst:
De stad Antwerpen zorgt voor het groenonderhoud.

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Deel van de Grote Omwalling, het stadspark bestaat uit een deel van het lunet en de lunetgracht van front 10 – 11. Huidige situering aan de R1.

Periode, ontwikkeling:
1860 – 1864.

Primaire relatie/acces:
De R1 volgt het tracé van de afgebroken Grote Omwalling.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Door de v-vormige gracht is het terrein in plattegrond enigszins herkenbaar als vroeger vestingwerk. Vanaf het noorden (E34) en het westen (Grotesteenweg) is dit goed herkenbaar. De andere zijden zijden zijn gecamoufleerd door de hoge densiteit van de omliggende bebouwing.

Bebouwing:
Op het lunet stond oorspronkelijk geen bebouwing.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
De locaties Jeugdherberg en Brilschans zijn vrijwel de enige restanten van de Grote Omwalling.

Gaafheid, huidige staat:
Redelijk.

Transformaties:
De Grote Omwalling is in de jaren ’70 van de 20ste eeuw vrijwel geheel verwijderd.

Info:
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
De huidige inrichting is stadspark, de directe omgeving bestaat uit grootschalige infrastructuur (het lunet is direct grenzend aan de Antwerpse ring) en woongebieden. In de nabijheid zijn ook enkele open en/of groene terreinen, Wolvenberg en Nachtegalenpark. Wolvenberg was vroeger een kazerne van de Brialmontomwalling.

Gebruik:
Bestemming gewestplan: parkgebied (0500)
Het fortdomein is thans een park.

Toegankelijkheid:
Het fortdomein is voor autoverkeer goed bereikbaar omwille zijn ligging naast de E34 en de Grotesteenweg. Een tramlijn en verschillende buslijnen zorgen voor een vlotte verbinding met het centrum van Antwerpen. Het domein zelf bevat wandel- en fietspaden.

Rondgang:
Het is mogelijk om rond de gracht te wandelen/fietsen.

Vegetaties:
- Bos: parkachtige boomsoortensamenstelling met hier en daar natuurlijke bosverjonging.
- Grasland: verruigd grasland met enkele depressies en struweelopslag van allerlei aard.
- Gracht: eutrofe plas met verstevigde oevers en ontbreken van watervegetatie.
- Bijz. soorten: /

Vleermuizen:
Er zijn geen restanten van historische gebouwen en deze lunet heeft dan ook geen functie als verblijfplaats voor vleermuizen

Overige fauna:
/

Ecologische waardering:
De ecologische waarde van dit gebied is beperkt. Een natuurlijk beheer, gericht op diversificatie van de aanwezige biotopen kan een landschappelijke en biologische opwaardering met zich meebrengen.

Knelpunten:
Geïsoleerd en ecologisch verarmd gebied.

Gewestplan

Luchtfoto

Wensbeeld

Figuur: Bestaande toestand

Schans Brilschans

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : fortrestanten zichtbaar
- : fortrestanten ondergronds
- : spoorweg
- : bebouwing
- : ingang

Luchtfoto

Fort 8

Adres:
Schansstraat z.n., Hoboken

Eigendom:
Stad Antwerpen.

Contact:
Kris Wilms: kris.wilms@stad.antwerpen.be (03 338 67 03)

Status:
Beschermd monument, object nr. OA000019
(Fort VIII met inbegrip van alle oude gebouwen, grachten en omwallingen).

Beheerovereenkomst:
/

Historische beschouwing

Defensiesysteem, ligging:
Fort 8 maakt deel uit van de gordel van acht Brialmontforten; het fort ligt zuidwestelijk van het stadscentrum. Het fort maakte geen deel uit van de in 1907 aangelegde Veiligheidsomwalling, in plaats daarvan zijn de schansen 16 en 17 gebouwd.

Periode, ontwikkeling:
Aanleg en bouw 1860 - 1864.

Primaire relatie/acces:
De (voormalige) Krijgsbaan verbindt het fort met de andere forten van deze gordel. Ter plaatse van Fort 8 maakt de weg een bocht en het fort ligt direct erlangs. De middenbermbegroeiing onttrekt het fort aan het oog. De Krijgsbaan heeft hier zijn originele profiel met laanbomen en verharding van kasseien. Het fort ligt direct aan de Krijgsbaan.

Ruimtelijke context en herkenbaarheid:
Vanuit de ontsluitingswegen is het fortdomein niet goed herkenbaar, omdat de nabije omgeving redelijk dicht bebost is. Door de vrijwel intacte fortgracht tekent het domein zich echter wel duidelijk af. Van dichtbij als forteiland herkenbaar. Het fort werd gebouwd in een gebied dat voordien bestond uit gronden van kastelen. Rond het fort liggen ook nu parken.

Bebouwing:
Fort 8 is een Brialmontfort, gebouwd in baksteen met details in natuursteen. Het fort heeft (net als fort 7) opvallend hoge wallen toegang loopt via de Hoofdfrontweg en een dam aan de zijkant van het forteiland naast de artillerieingang. Fort 8 heeft een traditorebatterij om naar de stad te kunnen schieten, net als fort 5.

Specifieke karakteristiek/bijzonderheden:
Het reduit is ontdaan van bomen.
Hardstenen brugpeilers van de artillerieingang liggen in nog de gracht, de brug zelf is er niet meer. De wallen zijn (net als bij fort 7) aanmerkelijk hoger dan bij de andere forten, wellicht omdat door de lage grondwaterstand de gracht verdiept werd. Fort 8 werd als enige na 1907 niet gemoderniseerd. Het fortterrein zelf is een groenzone met rijke fauna.

Gaafheid, huidige staat:
Het fort heeft een grotendeels gave gracht en aardwerk. Het reduit is heel goed bewaard gebleven.
De bouwkundige staat varieert. Reduit en halve caponnières goed, batterij matig. Het fort kan tot een van de best bewaarde forten gerekend worden. Zo zijn alle wallen bewaard gebleven, maar ook bijna alle fortgebouwen, waaronder de artillerie-ingang. Het reduit, de hoofdcaponière, linkse en rechtse caponnière en het hoofdfrontgebouw staan nog steeds overeind. Enkel het rechter zijfront van de gracht is gedempt voor de aanleg van een aftakking van de spoorweg binnen het fort, en ook een deel van het glacis is afgegraven.

Transformaties:
Nieuwe loodsen en opslag op het terrein. Deel van de bebouwing is ingrijpend vernieuwd (grote ramen etc.) Het terrein als geheel maakt hierdoor een versplinterde indruk met vrij veel nieuwbouw.

Info:
Piet Lombaerde, Vesting Antwerpen, De Brialmontforten, 1977
http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/11468

Bestaande toestand

Ruimtelijke context:
Fort 8 ligt aan de rand van de voorstad, juist ten zuiden van Hoboken. Het fort ligt op de grens met de industriegordel van Petroleum zuid – Hemiksem, nabij de groene vinger 'Zuidelijk bocagelandschap'. De wijken Nachtegalenhof – Zwaluwenhof vormen een fysieke scheiding tussen het fort en de groene vinger. In het westen ligt een spoorlijn, met daarnaast het metaalverwerkend bedrijf Umicore, dat op zijn beurt grenst aan de Schelde. Het fort is ook nog omgeven door enkele groengebieden, waaronder het park Sorghvliet in het noordoosten. In het zuiden (op de grens met Hemiksem en Wilrijk) liggen ook nog enkele schansen in het meer open landschap, dat afgewisseld wordt met enkele kleinere bospartijen. Tevens aspectbepalend voor het landschappelijk beeld, is de begraafplaats Schoonselhof in het oosten.

Gebruik:
Thans zijn diverse verenigingen gehuisvest op het fortdomein. In de rechtercaponière bevindt zich een feestzaal / congresruimte. Binnenkort wordt een concessie verleend aan vzw Scheld'apen voor het omvormen van het reduit tot jeugdcentrum. Ook zullen er tentoonstellingen en optredens vanaf 2011 kunnen plaatsvinden.
Bestemming Gewestplan: parkgebied (0500) en op zuidrand gebied voor dagrecreatie (0401).

Toegankelijkheid:
De R11 zorgt voor een goede ontsluiting, zowel met andere forten als met de stad. Het fort ligt in een 'groene driehoek', gevormd door restgronden of sportvelden, aansluitend op het Schoonselhof. Via het park Sorghvliet sluit het fort aan op het centrum van Hoboken, met een tramterminus op de Kioskplaats en een station. Ook op de St-Bernardsesteenweg is een tramterminus gelegen, aan het fort zelf is een bushalte voorzien. Extra toegangen zijn gelegen langsheen de Schansstraat.

Vegetaties:
- Bos: fortdomein is grotendeels bebost met matig ontwikkeld zuur eikenbos
- Grasland: een klein deel bestaat uit verruigd grasland met struik- of boomopslag
- Fortgracht: eutrofe plas met opp. van ongeveer 5,5 ha
- Bijz. soorten: /

Vleermuizen:
Er is een kleinere overwinteringspopulatie aanwezig, Een groot deel van de lokalen is niet of niet langer geschikt voor vleermuizen.
Er is zwermgedrag vastgesteld in de droge gracht en het reduit. Ook is onderzoek gedaan naar kolonies en habitatgebruik van vleermuizen in het fort en de omgeving. Voor meer details wordt verwezen naar de literatuur (Verbeylen et al 2009, Willems et al 2010).

Overige fauna:
/

Ecologische waardering:
Van matig belang als overwinteringsplaats voor vleermuizen. Wel een belangrijke groenzone in een vestedelijkte omgeving en gunstige ligging nabij de Schelde.

Knelpunten:
Ernstige metaalvervuiling (vnl. lood zink) en van de ruime omgeving, komende vanuit het westen.

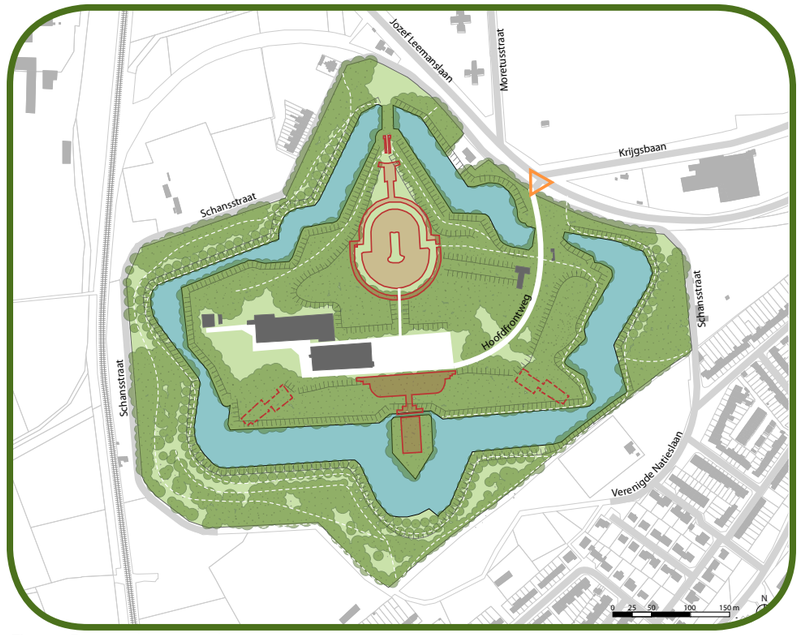

Gewestplan

Luchtfoto

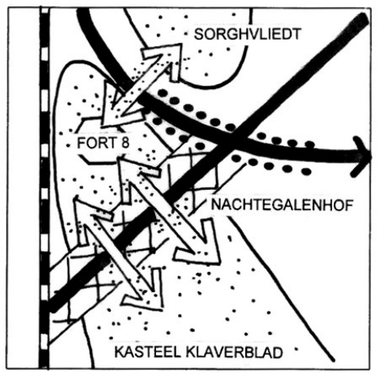

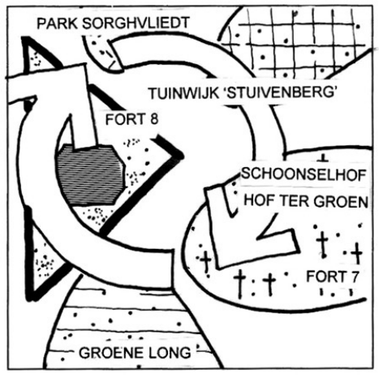
Figuur: Bestaande toestand

Wensbeeld

Masterplan
Het fort kent momenteel zowel ruimtelijk als functioneel geen samenhang. Het is een verkaveling van verschillende functies en ruimtes zonder dat het werkt als een geheel. Ook de samenhang met de omliggende groen en woongebieden laat ten wensen over. Het masterplan heeft de ambitie om de bestaande recreatieve en socioculturele functies te versterken. In het fort zouden daarom de sportschuur en de ruimtes voor lokale verenigingen in de caponnières behouden blijven. Het reduit wordt uitgebouwd als een jeugdcentrum, waarin jongeren cultuur kunnen beleven, creëren of tonen. Rondom het fort zou plaats komen voor een sportpark. Het groen in en rond het fort moet zowel de ecologische structuur versterken als de samenhang tussen de verschillende functies. Het groen moet een drager worden van wandelpaden en fietspaden die de verschillende functies met elkaar verbinden en het fort ook voor de buurtbewoner interessant maakt. Het versterken van die historische structuur biedt potenties om de samenhang te versterken. De verbinding van dit groen met aanliggende groengebieden en woongebieden krijgt hierbij bijzondere aandacht.

Structuurschets herontwikkeling Fort 8 (zie figuren rechts)
Structuurschets herontwikkeling Fort 8 is in opgemaakt door Stramien cvba. Wie hier vaak komt sporten is zich vaak niet bewust van de erfgoedwaarde van Fort 8, onderdeel van de Antwerpse fortengordel en in feite werelderfgoed. Om die titel waar te maken, is er werk aan de winkel. De opleidingsprojecten van 'Fort Labeur', op initiatief van district Hoboken, zetten dit om in praktijk. De structuurschets van Stramien voorziet het herstel van de basisstructuur en de integratie van het fort in een sportdriehoek, de avonturenparcours van Outfort zetten deze vernieuwing al op het juiste spoor.

Fort Hoboken

- : fortdomein
- : water
- : vegetatie/bomen
- : weg
- : pad voetgangers
- : talud
- : fortrestanten zichtbaar
- : fortrestanten ondergronds
- : spoorweg
- : bebouwing
- : ingang

Luchtfoto

